

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

Науково – навчальний інститут міжнародних відносин
і соціальних наук
Кафедра іноземної філології та перекладу

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
Порівняльна граматики англійської та української мов

Київ
2018 р

Підготовлено професором кафедри кафедра іноземної філології та перекладу Баховим І.С.

Затверджено на засіданні кафедри кафедра іноземної філології та перекладу
(протокол № 1 від 29 серпня 2018 р.)
Схвалено вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Навчальна програма дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мов» – К.: МАУП, 2018.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни, вказівки до самостійної роботи, форми поточного та підсумкового контролю, питання для самостійного опрацювання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2018 р.

ПЕРЕДМОВА

Переклад – засіб міжмовної та міжкультурної комунікації. Перекладач повинен не лише володіти вихідною та цільовою мовами, а й досконало розуміти їхні системи. Граматика – один з основних компонентів володіння мовою. Зіставне вивчення рідної та іноземної мов на синхронному рівні має велике значення для перекладу. Порівняльний метод передбачає встановлення функціональних та семантичних еквівалентів через з'ясування спільних та відмінних граматичних категорій у двох мовах.

Усі слова в тексті вжиті в певних граматичних формах та розташовані в реченнях у певному синтаксичному порядку. Хоча переважна частина інформації, що міститься у вихідному тексті, передається лексичними елементами, перекладачеві не слід нехтувати семантичною роллю граматичних структур. Важливість граматичних аспектів тексту оригіналу часто виявляється у виборі паралельних форм і структур у мові перекладу. Проте у більшості випадків еквівалентності у перекладі можна досягти за умови неповторення (невіддзеркалення) граматичних форм вихідної мови.

Сталих граматичних відповідників не існує, тому перекладач робить вибір між паралельними формами та різними граматичними трансформаціями. Останнім він віддає перевагу, оскільки немає абсолютної тотожності значення і паралельної граматичної форми у вихідній та цільовій мовах. Наприклад, ідея попередності дії, закладена в граматичне значення англійського перфектного інфінітива, відсутня у значенні українського інфінітива і передається в перекладі іншими засобами. Приклад розбіжності між паралельними синтаксичними засобами – це роль порядку слів у англійській та українській мовах. Англійськими граматичними формами, що не мають прямих відповідників в українській, можуть бути частини мови, граматичні категорії або синтаксичні конструкції.

Метою викладання дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мов» є надання студентам можливості порівняти граматичний склад рідної та іноземної мов із визначенням їх ізоморфних та аломорфних рис. Структурно та функціонально ізоморфні риси зазвичай не викликають помилок у вивченні іноземної мови та у перекладі. Труднощі спричинені аломорфізмами, інтерференцією з рідною мовою. Тому основні завдання вивчення дисципліни – встановити типологічні особливості іноземної мови стосовно рідної, виявити методи та способи порівняння структур двох мов, розглянути граматичні одиниці іноземної мови, відсутні в рідній, і засоби їх вираження в ній.

Серед дисциплін навчального плану перекладача-філолога «Порівняльна граматики англійської та української мов» має узагальнювальний характер і базується на знаннях студентів з теоретичної граматики англійської мови, сучасної української мови, практичного курсу англійської мови, вступу до мовознавства та перекладознавства.

Деякі вправи в посібнику взяті з книг «Практикум по сравнительной типологии английского и русского языков» (Резвцової М.Д. та ін.), «EnglishGrammarExercises» (Каушанської В.Л.), «Сучасна українська літературна мова: збірник вправ» (Плющ М.Я.).

Посібник призначений для викладачів англійської мови та перекладу, студентів філологічних факультетів і перекладацьких відділень вищих навчальних закладів, аспірантів. Його матеріал може бути використаний на практичних заняттях, для самостійної роботи, для завдань поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мов». У кінці книги розміщено список рекомендованої літератури, необхідної для поглибленого вивчення курсу.

Висловлюю глибоку вдячність проф. Швачко С.О., рецензентам посібника проф. Омельченко Л.Ф., проф. Зацному Ю.А. за цінні зауваження, які були враховані у роботі над посібником.

ЧАСТИНА І ТИПОЛОГІЯ МОРФОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Морфологія як частина граматики розглядає морфемну структуру слів та їх класи, форми словозміни та способи вираження граматичних значень. Одиницями типологічного зіставлення на морфологічному рівні мови є:

- 1) словозмінні морфеми;
- 2) частини мови;
- 3) граматичні категорії.

Словозмінні морфеми виражають граматичні відношення між словами у словосполученні й реченні. Вони завжди вживаються з кореневою морфемою, утворюючи словоформу. Граматична категорія – це опозиція між двома граматичними формами, що взаємовиключають одна одну та виражають загальне граматичне значення. Граматична категорія притаманна окремому класу слів і відображає найхарактерніші ознаки та риси даної мови як системи. Клас слів з подібними семантичними, морфологічними та функціональними властивостями відносять до певної частини мови.

Морфемна структура англійських та українських слів

Вправа 1. До якого розряду належать:

- а) морфеми, що зустрічаються в словах різних частин мови, типу «*quick*» у ланцюгу: *quick, to quicken, quickly, quickness* або «*син*» у словах: *синій, синява, синіти*;
- б) морфеми, що зустрічаються у словах однієї частини мови, типу *-er, -ship, -ence* в іменниках (*reader, friendship, independence*), *-s, -edy* дієсловах англійської мови (*remembers, remembered*)?

Вправа 2. Розкрийте поняття багатозначності морфеми. Умовах якого типу словозмінна морфема здатна містити в собі одночасно декілька категоріальних значень, властивих даній частині мови?

а) З'ясуйте семний склад словозмінних морфем у даних українських та англійських словах: *книгою, цікавий, малює, прочитав, напишу; books, paints, Jane's, wanted*.

б) Проаналізуйте змістову структуру англійських кореневих морфем: *teeth, sang, wrote*.

Вправа 3. Охарактеризуйте функціональну тотожність англійських та українських морфем:

- а) укр. -и, -і (-ї). -а (-я) та англ. -(e)s([s], [z], [ɪz]), -(e)n – в іменниках;
- б) укр. -л (-ла, -ло, -ли) та англ. -ed ([d], [t], [ɪd]) – у дієсловах.

Яка з моделей, що виражає множину іменників у англійській мові, відрізняється максимальною продуктивністю; які граматичні типи розміщені на периферії граматичної системи через свою нечисленність? Чому вираження множини іменників за допомогою чергування кореневих голосних не можна вважати типологічними у системі сучасної англійської мови?

Вправа 4. Морфологічні системи англійської та української мов відрізняються глибокими типологічними розбіжностями, які зумовлюють різницю будови обох мов. Як, відповідно, характеризують будову англійської та української мов такі форми?

a letter to a sister	лист сестри
the roof of the house	дах будинку
I shall go to the museum.	Я піду до музею.
She has cooked dinner.	Вона зварила обід.
The students are preparing for the seminar.	Студенти готуються до семінару.

Вправа 5. Порівняйте морфологічну структуру слів порівнюваних мов. Доведіть зв'язок типу мови та морфемної структури слова:

Англ.: beautiful, peace, thing, object, day, darling, importance, window, book, go, play, see.

Укр.: подорожній, принесений, водичка, садити, борщ, сіль, трава, степовий, похід, дуб, крижаний, день.

РОЗДІЛ 1. ІМЕННИК В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Іменник – повнозначна частина мови з категоріальним значенням предметності, що містить номінації предметів, істот, абстрактних понять. Він має розвинені словотвірну та словозмінну парадигми, може поєднуватися з різними частинами мови та виконувати функції усіх членів речення. Іменник – провідний лексико-граматичний розряд слів з номінативною функцією. Йому притаманна унікальна властивість створювати навколо себе "субстантивну сферу" або, іншими словами, групу іменника різної складності побудови. Іменник виступає найпродуктивнішою частинимовною опорною одиницею підрядних словосполучень, які називаються іменниковими (субстантивними). Завдяки іменнику у комунікації малий синтаксис виконує роль не стільки наповнення якоїсь моделі висловлення, скільки організації, а також здійснення самого процесу спілкування.

Вправа 6. Які семантичні ознаки характеризують іменник як частину мови? Розподіліть подані нижче англійські та українські іменники за групами залежно від їх здатності бути назвами: а) речей, предметів; б) осіб; в) живих істот та організмів; г) речовин; ґ) фактів, подій, явищ; д) процесуальних і непроцесуальних ознак: якостей, властивостей, дій.

Англійська мова	Українська мова
Table, help, tree, travel, sugar, duty, fellow, kindness, fox, caution, bank, safety, year, report, chair, question, policy, trip	Блакить, вершки, сани, бесіда, людина, настрій, вітер, калина, радість, біг, окунь, мир, глибина, крупи, мова, аналіз

Визначте когнітивні складники поняття предметності.

Вправа 7. Проаналізуйте речення *Legome is used in such cases* з невідомим словом *Legome*. На основі чого це слово визначають як іменник?

Які формальні ознаки дають можливість ідентифікувати слово як іменник у сучасній українській мові? Чому в англійській мові морфологічний критерій у таких випадках часто не допомагає?

Вправа 8. а) Визначте основні синтаксичні функції іменників у поданих нижче реченнях:

1. We walked a mile.
2. My friend kept me company.

3. The corner of the room was dimly lit by the candle light.
4. The cat climbed to the top of the tree.
5. The sea was rough.
6. She became an interpreter.

б) Перекладіть речення на українську мову.

в) Чи збігаються синтаксичні функції іменника у двох мовах? Яка синтаксична функція є специфічною для іменників англійської мови? З якими особливостями морфологічного оформлення англійських іменників ця функція пов'язана?

Вправа9. Знайдіть слова, що допомагають ідентифікувати іменник у таких парах речень:

1. One can hardly fail to recognize his works. –He works miracles.
2. It deals with the sweet and the bitter of life. –The pie tastes sweet.
3. They married for love. –The child came to love his nurse.
4. She cast a quick glance at him. –I saw him glance over his shoulder.

Вправа10. Розгляньте реалізацію граматичної категорії числа в іменників у порівнюваних мовах. Опишіть ізоморфні та аломорфні випадки.

Англ.: pupils, dogs, waters, trousers, outskirts, scissors, money, mathematics, politics, wine, beauty, cattle, party, family, people, glass, wheat, spectacles.

Укр.:учні, собаки, води, штани, передмістя, ножиці, гроші, математика, політика, вино, краса, худоба, партія, сім'я, люди, скло, пшениця, окуляри.

Вправа11. Знайдіть серед іменників *SingulariaTantum* і *PluraliaTantum*. Поясніть вживання форм числа іменників, що розглядаються як *SingulariaTantum*. З'ясуйте, коли форми числа не виконують функції квантитативної актуалізації.

Англ.: 1. A perfect day. And an hour or so later, the heavens opened. 2. With Jenny he could imagine happiness that was credible, realistic. 3. Gareth's troubles were sufficient. 4. At that moment the waiter arrived back with the two double whiskies. 5. His government have sent him. 6. Would Gareth take it amiss if he were to come with his arms barely meeting round a great bundle of luxuries? 7. There was silence. 8. Where are your pajamas? 9. Some foods ran out almost at once. 10. The clothes I've got with me just aren't made for deep snow. 11. There was no room for two people to stand. 12. He felt fierce excitement rising in him. 13. "Enough evidence is enough", said a sergeant. 14. There was no longer any need for his energies to be concentrated on the long, cold, vigil against Dic Sharp. 15. They put down their empty glasses and looked at each other. 16. You adopted patronising airs towards him, didn't you? 17. Rhiannon's information never lied. 18. "A wine for the celebration", he said (J. Wain).

Укр.: 1. Біля брами сухо стрельнула дерев'яна засувка, розчинились дверцята (М. Стельмах). 2. Цей регіт обуренням одзивається в грудях сотника (М. Стельмах). 3. Підполковник ... на штанях, як діти, поїхав слизьким сіном прямо на тік (М. Стельмах). 4. На ставку з хлюпотом скидається риба (М. Стельмах). 5. Мовчки випили, потягнулися масними руками до сала (М. Стельмах). 6. Діло навіть не у грошах (М. Стельмах). 7. Вечір лле у їхню кімнату потоки несказанної сині (М. Стельмах). 8. Він у розпачі повісив у клуні віжки і поліз у петлю (М. Стельмах). 9. Свирид Якович з сіней почув, як його син-соловейко співав (М. Стельмах). 10. Холодна вода окропом ошпарила Тимофія (М. Стельмах). 11. Справді, для нього ці збори були незвичайні. 12. З-під шерстяної шапочки вибилось волосся (О. Донченко). 13. Озон. Вода.

Сонце. ... Благодать. 14. На сходах вони дали дорогу флагманському терапевтові (В. Логвиненко).

Вправа 12. Перекладіть українські іменники на англійську мову та з'ясуйте ізоморфні й аноморфні риси у передачі ними категорії числа:

Щастя, радість, молоко, книга, нога, кеглі, ножиці, жнива, косовиця, чари, їжа, дримота, заєць, колосся, шкарпетки, збори, молодь, сором'язливість, доба, крам, чорнобривці, огірок, теревені, літо, іменини, хитрощі, п'яльці, сум, канікули, межа, двері.

Вправа 13. Які із значень (об'єктне – прямого об'єкта та адресата дії, суб'єктне, означальне, означально-обставинне) реалізують наведені нижче українські відмінкові форми?

Зацвіли медовим **цвітом**; **Земля** обертається навколо сонця; любимо **весну**; місто Севастополь – **герой**; здіймало **хвилі**; людина **слова**; шкода **здоров'ю**; працюю **лікарем**; володію **мовами**; платити **золотом**; пиляємо **дрова**; спуск **терасами**; співати **басом**; їхати **полем**; **Галині** холодно; з'явилися на небі; вручили кращому **читачеві**.

Перекладіть подані словосполучення на англійську мову та прокоментуйте вживання й значення англійських відмінків.

Вправа 14. З'ясуйте значення відмінкових форм та особливості їх перекладу на українську (англійську) мову.

Англ.: my father's room, George's sister, the dog's head, a week's absence, this year's elections, yesterday's news, at his finger's ends, at the water's edge, Oxford professor of poetry's lecture, the Duke of Edinburgh's speech.

Укр.: зразки вишивки, проміння сонця, побачив брата, випити чаю, бажати здоров'я, табун коней, вагон вугілля, правила гри, п'ять днів, гроші сестри, час дозвілля.

Вправа 15. Порівняйте українські субстантивні словосполучення з іменниками у родовому відмінку та еквівалентні їм англійські фрази, визначте риси функціональної подібності та розбіжності у використанні українського та англійського генітива:

а) родовий суб'єкта (діючої особи):

смій дитини – the child's laughter,

порада адвоката – the lawyer's advice;

б) родовий об'єкта (особи, що підлягає впливу дії):

виключення учня – the pupil's expulsion,

лікування хворого – the patient's treatment;

в) родовий речової належності (особи, якій належить предмет):

книга сестри – a (the) sister's book,

квартира Петрових – the Petrovs' flat;

г) родовий невідчуженої належності (genitivus integri):

• особи щодо частин її тіла:

рука матері – a (the) mother's hand;

• особи щодо її фізичних або духовних здібностей:

голос лектора – a (the) lecturer's voice,

смівливість солдата – the soldier's courage;

г) родовий міжособистісних стосунків:

друг перекладача – an (the) interpreter's friend,

дочка вчительки – a (the) teacher's daughter;

- д) родовий службового (навчального і т.п.) стану означуваної особи:
студенти університету—students of the university,
робітники заводу—workers of a plant;
- е) родовий предмета-носія ознаки, позначеної означуваним іменником:
глибина річки—the depth of a river,
запах тютюну—the scent of tobacco;
- є) родовий якісної характеристики означуваного іменника:
жінка середнього зросту—a woman of medium height,
людина великого серця—a man of a heart of gold;
- ж) родовий предмета, міра якого виражена означуваним іменником:
шматок хліба—a piece of bread,
чашка чаю—a cup of tea.

Вправа 16. Визначте значення форм родового відмінка.

Англ.: 1. Nevertheless, I got through my **day's** quota of reading (Ch. P. Snow). 2. My **pupil's** year was a harassing one. I was restless (Ch. P. Snow). 3. The scandals came out, and **George's** cross-examination was a bitter hour (Ch. P. Snow). 4. There were some disquieting rumours about **George's** indiscretion in the town, the news of the birth of **Marion's** child (Ch. P. Snow). 5. He had left his mackintosh on a peg outside the **men's** cloakroom. 6. He had brought a few **traveller's** cheques with him. 7. **Ivo's** and **Gito's** lorry was Canadian Dodge. 8. **Gito's** set face. The **lorry's** steep, battered sides. 9. **Roger's** attack of nerves wore off (J. Wain).

Укр.: 1) хитрість **Марчука**; 2) іменем **закону**; 3) каламуть **сварки**; 4) на самому краю **джерела**; 5) під склепінням **черемхи** й дикої **яблуні**; 6) хвилина **очікування**; 7) листок цупкого **паперу**; 8) дорога **життя**; 9) кохання його **дівчини**; 10) обличчя **діда**; 11) на край **села**; 12) шелестом опалого **листя** (М. Стельмах).

Вправа 17. З'ясуйте значення форм родового, давального та орудного відмінків у таких словосполученнях. Перекладіть словосполучення на англійську мову та спрогнозуйте можливі помилки у перекладі українських відмінків.

Р.в.: досить **турбот**; виступ **музиканта**; зичу **щастя**; країна **гір**; прогноз **погоди**; листя **лип**.

Д.в.: купила **донечці**; слава **переможцям**; допоміг **дідусеві**; гімн **Сонцю**; дітям **весело**.

О.в.: з **радістю** вибігли; славиться **рослинністю**; працює **сторожем**; не бачимось **роками**; пригостили **грушею**; заріс **очеретом**; довести **прикладами**; читання роману **автором**; відімкнути **ключем**.

Які особливості функціонування відмінкових форм заважають чіткій диференціації непрямих відмінків та визначенню для кожного з них інваріантного значення?

Вправа 18. Наведіть найстійкіші й найхарактерніші для сучасної англійської та української мови применниково-відмінкові відповідники, орієнтуючись на основні значення українських відмінків:

Р.в. – значення належності (у широкому розумінні слова);

Д.в. – значення об'єкта, що підлягає непрямому впливу;

О.в. – значення інструмента або способу, завдяки яким відбувається дія.

Вправа19. Граматизовані прийменники сучасної англійської мови розглядають як еквівалентні відмінкові форми, але далеко не в усіх випадках їх вживання. Розгляньте приклади граматичного вживання таких прийменників поряд з їх функціонуванням у лексичних обставинних значеннях:

He went **to the station**.

He fought **with his rival**.

He went to the exhibition **with his friend**.

Alarm is compounded **of "all" and "arm"**.

The village was to the north of **the river**.

She is not at home **to anyone**.

The dress was trimmed **with lace**.

He drove in the nail **with a hammer**.

The tails **of his coat** were soaked wet.
wet.

He felt fits **of giddiness**.

Які з наведених нижче визначень стосуються лексичного значення прийменника (і якого саме з обговорюваних), а які – його граматичного значення: сумісність, інструментальність, спосіб дії, контрагентивність, значення адресата дії, відокремлення, відхід, походження, належність?

Вправа20. Зазначте можливі помилки у вживанні та перекладі англійських відмінкових форм і поясніть їх типологічні причини.

I meet my friend Lena.

I have a pencil.

I was a student. I am a student of the Sumy State University.

She came from Kyiv.

Вправа21. Наведені нижче українські речення мають іменникові групи в орудному відмінку. Дайте англійські еквіваленти цим реченням із використанням прийменникових конструкцій, де можливо.

1. Виставку організовано вчителем.
2. Уляна накрилася від дощу плащем.
3. Будинок спалило блискавкою.
4. Від Ялти ми пливли катером.
5. Сашко цокотів зубами від холоду.
6. Він працював слюсарем.
7. Я малюю фарбами.
8. Матуся годувала немовля кашею.
9. Пахне хліб любов'ю трударів.
10. Ми задоволені подорожжю.

Порівняйте функціональні можливості української відмінкової форми (орудного відмінка) і відповідних їй в англійській мові граматизованих прийменників *with* та *by*. В якому із цих двох випадків (відмінкова форма – прийменникові відношення) багатозначність вища, а відповідно, ширше коло денотативних відношень, що передаються?

Вправа22.а) Утворіть від поданих слів іменники жіночого роду та перекладіть пари на англійську мову:

олень, лось, ведмідь, заєць, цап, голуб, півень, гусак, качур, слон, король, імператор.

б) Порівняйте відповідники утвореним парам слів у німецькій (іншій іноземній) мові.

в) Перекладіть речення на англійську мову, зверніть увагу на виділені слова. Порівняйте мовні засоби на позначення об'єктивної статі в англійських та українських іменників.

1. Наша Оля – **трудівниця**. У мого тата золоті руки, він такий **трудівник**. 2. Восени я приніс **зайчєня** у школу. 3. Чому, падаючи з висоти, **кішка** завжди приземляється на лапи? **Кіт** Пухнастик часто ловив **мишенят** собі на вечерю. 4. **Кошеня** жалібно нявкало. 5. На подвір'ї гуляла **курка** з **курчатами**. Раптом налетів яструб і схопив **курча**. 6. Взимку **їжак** спав у лісі під хмизом. На стежці Михась побачив **їжачиху**. 7. Спочатку **лелека** сиділа у гнізді – насиджувала яйця. **Лелека** зустрічає сонце вранці, а ввечері птах проводить його на спочинок. 8. **Дуб** – найміцніше дерево наших лісів. 9. Навесні **береза** одягає ніжно-зелене вбрання, прикрашається сережками. 10. Молодого **співака** зацікавило складання музики. **Співачка** майже ніколи не повторює репертуар. 11. На жаль, він був **недотепою**. 12. **Суддя** Макаренко виступив з промовою. **Суддя** Орленко працювала вже три роки.

Вправа 23. Зіставте засоби вираження категорії означеності / неозначеності в англійській та українській мовах:

1. She stood back to let them squeeze past her into **the** row. – Вона відступила, дозволяючи їм протиснутися повз неї у **свій** ряд.

2. Laughter is not at all a bad beginning for **a** friendship and it is far the best ending for one. – Непогано, якщо **дружба** починається сміхом, а краще за все, коли вона ним і закінчується.

3. How do you find **the** news? – Як тобі **ціновини**?

4. After **a** pause Lord Henry pulled out this watch. – **Якусь** мить обоє сиділи мовчки. Тоді Лорд Генрі витягнув годинника.

5. There is something fatal about **a** portrait. – **Кожен** портрет містить у собі щось фатальне.

6. It was **the** little lady from whom he had fled. – Це була **та** сама жіночка, від якої він утік.

Вправа 24. Охарактеризуйте засоби вираження значень категорії означеності / неозначеності та їх місце в системі англійської та української мов.

Англійська мова

Українська мова

1. I thought I had shut the door but it is still open.	1. Я думав, що зачинив двері , а вони все ще відчинені.
2. The Earth rotates round its axis.	2. Земля обертається навколо своєї осі.
3. A man wants to see you. The man has called twice.	3. Якась людина хоче Вас бачити. Ця людина вже заходила двічі.
4. The telescope is an optical instrument.	4. Телескоп – оптичний інструмент.
5. He is a Russian.	5. Він росіянин .
6. She is a teacher.	6. Вона вчителька .
7. I had a ne gg for breakfast.	7. Я з'їв (одне) яйце на сніданок.
8. I'll tell you a story.	8. Хочу розповісти Вам (одну) історію .

Які засоби використовуються в українській мові для передачі значень англійських артиклів? З'ясуйте ізоморфні та аломорфні риси категорії означеності / неозначеності в обох мовах.

Вправа 27. Передайте значення артиклів українською мовою, використовуючи їх еквіваленти:

1. The dog has come home. The dog is a domestic animal.
2. There is a hill behind our house.
3. Give me a newspaper, please.
4. Language is a means of communication.
5. English is the foreign language I know best.
6. Everyone must study a foreign language.

Перекладіть речення на німецьку (іншу іноземну) мову, виявіть спільні й відмінні риси у вираженні категорії означеності / неозначеності.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте поняття «типологія мов».
2. Порівняльна граматики як розділ типології мов.
3. Контенсивно-синтаксична й категоріальна типологія.
4. Концепція «типологічного паспорта» В.Д.Аракіна.
5. Поняття ізоморфізму та аломорфізму в порівняльній граматиці.
6. Види мовних універсалій.
7. Зв'язок порівняльної граматики з перекладом та методикою викладання іноземних мов.
8. Принципи й методи типологічного аналізу морфологічної організації слова.
9. Словозмінні морфеми у порівнюваних мовах.
10. Морфологічна класифікація мов: історія й місце в сучасній типології.
11. Синтаксична класифікація мовних типів.
12. Загальний порівняльно-типологічний аналіз морфологічних систем англійської та української мов.
13. Динаміка основних типологічних показників у історії англійської мови.
14. Типологія частин мови в різноструктурних мовах.
15. Особливості поділу словникового складу на класи в англійській та українській мовах.
16. Типологія граматичних категорій іменника в порівнюваних мовах.
17. Типологія іменника:
  - критерії виділення іменників у порівнюваних мовах;
  - категорія числа в англійській та українській мовах;
  - розбіжності у розподілі українських та англійських іменників за групами *Singularia Tantum* и *Pluralia Tantum*;
  - кількісні градації в системі іменників, ізоморфні й аломорфні риси;
  - категорія відмінка в порівнюваних мовах;
  - типологічні зміни категорії відмінка в історії англійської мови;
  - статус форманта *-'s* у системі англійського іменника;
  - семантичний та формально-структурний аспекти категорії роду;
  - засоби на позначення статі в англійській та українській мовах;
  - проблема існування граматичної категорії роду в сучасній англійській мові;
  - категорія означеності / неозначеності, типологія засобів її вираження в англійській та українській мовах;
  - статус артикля як особливої мовної одиниці, історія виникнення артиклів у процесі типологічної перебудови англійської мови;

- категорія істоти / неістоти у порівнюваних мовах.

Список рекомендованої літератури

Обов'язкова

1. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – С. 13–34, 179–213.
2. Жлуктенко Ю.О. Порівняльна граматики української та англійської мов / Ю. О. Жлуктенко. – К.: Радянська школа, 1960. – С. 7–51.
3. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков / К. К. Швачко, П. В. Терентьев, Т. Г. Янукян, С. А. Швачко. – К.: Вища школа, 1977. – С. 78–94.

Додаткова

4. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков / В. Д. Аракин. – М.: Просвещение, 1989. – С. 5–64, 94–118.
5. Кошечая И.Г. Сравнительная типология английского и русского языков / И. Г. Кошечая, Ю. А. Дубовский. – Минск: Вышэйшая школа, 1980. – С. 10–17, 52–61, 199–214.
6. Аракин В.Д. Типология языков и проблема методического прогнозирования / В. Д. Аракин. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 5–21, 52–73.
7. Серебренников Б.А. О лингвистических универсалиях / Б. А. Серебренников // Вопросы языкознания. – 1974. – №2. – С.3–16.
8. Гухман М.М. Понятийные категории, языковые универсалии и типология / М. М. Гухман // Вопросы языкознания. – 1985. – №3. – С. 3–12.
9. Козинский И.Ш. Три заметки по типологии (Параметры морфологической классификации) / И. Ш. Козинский // Вопросы языкознания. – 1995. – №1. – С. 144–145.
10. Николаев П.А. Типология и компаративистика: Современная жизнь понятий / П. А. Николаев // Филологические науки. – 1996. – №3. – С. 3–13.
11. Озерова Н.Г. Теоретичні основи з'явального вивчення граматики близькоспоріднених мов / Н. Г. Озерова // Мовознавство. – 1992. – №6. – С.15–19.
12. Храковский В.С. Исчисляющие классификации в типологии / В. С. Храковский // Вопросы языкознания. – 1996. – №3. – С.42–54.
13. Литвак С. Я. Сопоставительная грамматика и перевод / С. Я. Литвак // Вісник СумДУ. Серія «Філологічні науки». – 2003. – № 4 (50). – С. 124–128.
14. Гадилия К.Т. Категория определенности и неопределенности в контексте предикатно-аргументной структуры предложения в некоторых западноиранских языках / К. Т. Гадилия // Вопросы языкознания. – 2009. – № 1. – С. 82–90.
15. Аксенов А. Т. К проблеме экстралингвистической мотивации грамматической категории рода / А. Т. Аксенов // Вопросы языкознания. – 1984. – № 1. – С.14–25.
16. Чернюк Н.И. Системные аспекты комбинаторики отвлеченных имен / Н. И. Чернюк // Вісник СумДУ. Серія «Філологічні науки». – 2002. – № 3 (36). – С. 106–110.

РОЗДІЛ 2. ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИКМЕТНИКА, ЗАЙМЕННИКА, ЧИСЛІВНИКА, ПРИСЛІВНИКА

Прикметник

Основною семантичною функцією прикметника в індоєвропейських мовах вважають вираження значення якості, властивості, ознаки предмета (Л. В. Щерба; З. М. Майданник). Той факт, що поняття якості є категоріальним значенням прикметників, дає змогу розглядати їх як функціонально-семантичну категорію (С. В. Постникова). Польова структура цієї частини мови пояснює об'єднання в її межах одиниць, які порізному номінують якість.

Центральна частина (ядро) поля класу прикметників, представлена елементами, яким притаманний повний набір властивостей, що визначають дане угруповання. До неї належать якісні прикметники (наприклад, англ. *good, happy, little, serious*; укр. *тонкий, жаркий, широкий*). Вони позначають властивості предметів, що сприймаються нами переважно безпосередньо, тобто є прямими найменуваннями ознак. Якісні прикметники номінують таку ознаку предмета, яка може характеризуватися різною мірою інтенсивності, що виражається у граматичних формах вищого й найвищого ступенів порівняння.

До периферії входять одиниці, що характеризуються перш за все взаємопроникненням розрядів з іншими частинами мови, – відносні прикметники (наприклад, англ. *woolen, musical, Spanish*, укр. *дерев'яний, київський, вечірній*). Вони позначають властивості предметів не безпосередньо, а через їх відношення до інших предметів, обставин чи дій. Відсутність градаційної ознаки відрізняє їх від якісних прикметників. В українській та російській мовах ад'єктивне функціонально-семантичне поле містить ще один розряд – присвійні прикметники, які називають ознаку предмета, вказуючи на його належність особі чи тварині. Крім того, виділяють такі проміжні групи, як наприклад, присвійно-відносні (пор. рос. *генеральський (чин)*, укр. *батьківські (збори)*), присвійно-якісні (пор. укр. *звірячий (погляд)*, рос. *волчий (аппетит)*). Єдність функціонально-семантичної категорії прикметника досягається тим, що периферійні розряди підпадають під категоріальне граматичне значення якості, "утримуючись" у сфері впливу ядра.

Вправа 28. Які семантичні ознаки притаманні прикметнику як частині мови?

Проаналізуйте наведені нижче словосполучення і визначте, чи досить одного семантичного критерію для визначення прикметника:

gardenpath, my mother's answer, the Sumyparks, gossipcolumn, theatre life, his nephew's pet.

Вправа 29. На основі якого критерію можна легко виділити прикметники серед таких українських слів: *північ, холодно, темний, над, важкі, хмарами, яскраво, на, вранішній, блакитного, із-за, снігових, повільно, гір, впливали?*

Які типологічні особливості англійської мови роблять неможливим ідентифікувати як прикметники такі слова за морфологічними ознаками: *kindly, fast, quicker, hard, undergraduate, right, shapely, light, senior?*

Вправа 30. Критерій сполучуваності має важливе значення при розрізненні частин мови. Проаналізуйте наведені нижче приклади з англійської та української мов і визначте, з якими частинами мови в граматичному плані можуть сполучуватися прикметники.

Англійська мова

1. He decided to commence with the Botanical Gardens, where he had already made so many studies, and chose the little artificial ponds, sprinkled now with an

Українська мова

1. Були тут і маленькі сосонки, і ялинки, схожі на кактуси, і хрещаті червонясті кленочки, і темно-зелені закучерявлені дубочки (І. Цюпа).

autumn shower of red and yellow leaves (J. Galsworthy).

2. The property of earth is never dead:
When all the birds are faint with the hot sun.
And hide in cooling trees, a voice will run
From hedge to hedge about the new-mown
mead...

(JohnKeats).

2. Радуйся, ниво неполітая,
Радуйся, земле, не повитая, Квітчастим
злаком! Розпустись,
Рожевим крином процвіти!
І люди темнії, незрячі,
Дива господнії побачать
(Т. Шевченко).

3. Порядок у нього в сільраді був залізний (Ю.
Збанацький).

Чи завжди збігається сполучуваність прикметників в англійській та українській мовах? Чи можуть виникати труднощі в україномовних студентів щодо сполучуваності англійського прикметника?

Питання для самоперевірки

1. Типологія простого речення; класифікація речень в англійській та українській мовах.
2. Ізоморфізм та аломорфізм односкладних і двоскладних, дієслівних та іменних речень.
3. Типологічна зумовленість структурних розбіжностей у парадигмі англійських та українських речень.
4. Порівняльний аналіз порядку слів в українській та англійській мовах.
5. Ускладнені речення в порівнюваних мовах.
6. Типологія складного речення:
  - порівняльний аналіз складносурядних речень;
  - складнопідрядні речення в англійській та українській мовах;
  - типологічна характеристика підрядних речень у порівнюваних мовах.

Список рекомендованої літератури

Обов'язкова

- 1.Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. –Вінниця : Нова Книга, 2004. – С. 324–342, 388–449.
- 2.Жлуктенко Ю.О. Порівняльна граматики української та англійської мов / Ю. О. Жлуктенко. – К.:Радянська школа, 1960. –С. 120–156.
- 3.Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков/ К. К. Швачко, П. В. Терентьев, Т. Г. Янукян, С. А. Швачко. –К.: Вища школа, 1977. – С. 126–141.

Додаткова

- 4.Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков / В. Д. Аракин. – М.: Просвещение, 1989. – С. 181–198.
- 5.Гак В.Г. Сопоставительная прагматика / В. Г. Гак // Филологические науки. – 1992. – №3. – С. 78–90.
- 6.Бурдина З.Г. Грамматика и коммуникативно-когнитивные стратегии интерпретации текста / З. Г. Бурдина // Филологические науки. – 1995.– №4. – С.84–91.
- 7.Янко Н.А.Порівняльний аналіз опису стереотипних референтних ситуацій в англійській та українській мовах / Н. А. Янко, Л. М. Захарова // Вісник СумДУ. Серія «Філологічні науки». – 2003. – № 4 (50). – С. 244–247.

Завдання для повторення та контролю

1. Проаналізуйте «типологічний паспорт» англійської та української мов.

Типологічний паспорт «Англійська мова»

1. Склад граматичних категорій:

Категорія відмінка (Category of Case):

2 – іменник: загальний (Common), генітив (Genitive).

2– займенник: називний (Nominative), об'єктний (Objective).

Категорія роду (Category of Gender): граматично не представлена.

Категорія означеності (детермінативності) (Category of Definiteness) – означений, неозначений артиклі.

Категорія числа (Category of Number) – 2: одина, множина.

Категорія способу (Category of Mood) – 6 способів: дійсний (Indicative), умовний (Conditional), умовний I (Subjunctive I), умовний II (Subjunctive II), допустовий (Suppositional), наказовий (Imperative).

Категорія виду (Category of Aspect) – 2: загальний (нетривалий) (Non-Continuous), тривалий (Continuous).

Категорія стану (Category of Voice) – 2: активний (Active), пасивний (Passive).

Категорія часу (Category of Tense) – 3: теперішній, минулий, майбутній.

Категорія часової віднесеності (Category of Correlation) – 2: перфектна (Perfect) / неперфектна (Non-Perfect).

Категорія особи (Category of Person) – 3: морфологічно не виражена.

2. Словосполучення:

а) атрибутивні прилягання; переважає препозиція; число типів – 5;

б) об'єктні прилягання; одно-, двовалентні; переважає постпозиція; число типів – 7.

3. Речення: словопорядок **S+ P + O**; генітивний словопорядок **N_{gen}+ N_c**; переважають двоскладні речення; присудок займає друге місце у реченні; порядок слів фіксований; односкладні речення типологічного значення не мають.

Типологічний паспорт «Українська мова»

1. Склад граматичних категорій:

Категорія відмінка – 7: називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний.

Категорія роду – 3: чоловічий, жіночий, середній.

Категорія числа – 2: одина, множина.

Категорія означеності (детермінативності) – граматично не представлена.

Категорія способу – 3: дійсний, умовний, наказовий способи.

Категорія виду – 2: недоконаний, доконаний.

Категорія стану – 3: активний (дійсний), зворотно-середній, пасивний.

Категорія часу – 3: теперішній, минулий, майбутній.

Категорія особи – 3: 1-ша, 2-га, 3-тя особа однини і множини.

2. Словосполучення:

а) атрибутивні – узгодження в числі, роді, відмінку; в атрибутивних словосполученнях переважає препозиція; число типів – 4;

б) об'єктні - керування; одно-, двовалентні; переважає постпозиція; число типів – 5.

3. Речення: словопорядок вільний з перевагою прямого **S+ P + O**, генітивний словопорядок **N + N_{gen}**; наявність двоскладних та односкладних речень з перевагою перших; присудок займає друге місце у стверджувальних реченнях і перше – у питальних.

2. Перекладіть речення на українську мову. Зробіть порівняльний 1) морфологічний аналіз частин мови і 2) синтаксичний розбір речень в оригіналі та перекладі. Визначте ізоморфні та аломорфні морфологічні й синтаксичні явища в англійській та українській мовах.

1. It was a mistake to take Lola there, I knew it the moment we alighted from the train at the small country station (G. Greene). 2. There was the Town Hall, but they had built a new cinema with a Moorish dome and a café (G. Greene). 3. The baby had on a white flannel gown and a blue woolen jacket, and her dark, fine hair was brushed up into a funny little peak (K. Mansfield). 4. In fact, she longed to tell them how delightful they were, and what a decorative group they made, how they seemed to set one another off and how they reminded her of a play by Tchekof! (K. Mansfield). 5. Mrs. Mooney glanced instinctively at the little gilt clock on the mantelpiece as soon as she had become aware through her reverie that the bells of George's Church had stopped ringing (J. Joyce). 6. Coming back, he walked through the barroom, where people waiting for the train were drinking (E. Hemingway). 7. They didn't understand that in a way he was the best of them, the gamest, and the one who was having the most trouble and taking it better than anybody else (W. Saroyan). 8. We had us two or three more drinks while they talked about the major things that come to pass for them in the past ten years (R. Carver). 9. By that time, she'd been gone so long I didn't know if she was going to come back (R. Carver). 10. They saluted coldly; and the lover's eyes rested for a second or two on a thick bulldog face and a pair of thick short arms (J. Joyce).

3. Наведіть приклади ізоморфізмів та аломорфізмів на морфологічному та синтаксичному рівнях в англійській та українській мовах. Зіставте їх із відповідними явищами в німецькій (французькій, іспанській) мові.

4. Охарактеризуйте морфологічний тип англійської (української) мови та наведіть приклади прояву інших типів у англійській (українській) мові. Порівняйте його з типом німецької (французької, іспанської) мови.

5. Наведіть приклади типових граматичних помилок у перекладі на англійську мову, зумовлених інтерференцією української мови; поясніть їх з погляду порівняльного типологічного аналізу.

6. Виберіть правильну відповідь:

1. Contrastive grammar investigates:

- a) the grammatical and lexical system of the languages;
- b) the morphological and syntactic levels in the contrasted languages;
- c) the morphological systems of the languages;
- d) similar and divergent syntactic phenomena in the contrasted languages.

2. The common Indo-European origin of English and Ukrainian conditions the existence of:

- a) isomorphic features in both languages;
- b) allomorphic features of two languages.

3. In Ukrainian the grammatical function of a word in the sentence is expressed by means of:

- a) auxiliary words;
- b) word order;
- c) inflexions;
- d) inflexions and word order.

4. English is:

- a) an analytical language;
  - b) a synthetic language;
  - c) neither analytical nor synthetic.
5. The part-of-speech division in the contrasted languages is their:
- a) isomorphic feature;
  - b) allomorphic feature.
6. The grammatical category of number is:
- a) absent in English;
  - b) represented by the opposition of singular :: double :: plural in English and Ukrainian;
  - c) represented by the plural number form in English and Ukrainian;
  - d) represented by the opposition of singular :: plural in English and Ukrainian.
7. The grammatical category of gender is present:
- a) in the system of both Ukrainian and English nouns;
  - b) in all English parts of speech;
  - c) in Ukrainian parts of speech;
  - d) neither in Ukrainian nor English.
8. ... have the grammatical category of definiteness / indefiniteness.
- a) English nouns;
  - b) all English nominal parts of speech;
  - c) Ukrainian nouns;
  - d) both English and Ukrainian nouns.
9. The category of animateness / inanimateness is grammatically explicit in:
- a) both languages;
  - b) Ukrainian nouns;
  - c) English nouns;
  - d) neither of the contrasted languages.
10. Both English and Ukrainian verbs have isomorphic categories of:
- a) aspect and voice;
  - b) gender;
  - c) person;
  - d) tense, aspect, mood, voice.
11. The grammatical category of correlation (phase) is:
- a) isomorphic for English and Ukrainian verbs;
  - b) allomorphic for Ukrainian verbs;
  - c) allomorphic for English verbs;
  - d) isomorphic for Indo-European languages.
12. The category of degree of quality in the system of adjectives is:
- a) an isomorphic category for English and Ukrainian;
  - b) allomorphic for English;
  - c) allomorphic for Ukrainian;
  - d) absent in the contrasted languages.
13. Numerals have number, case and gender distinctions in:
- a) Ukrainian;
  - b) English.
14. Is there any isomorphism in the structure and classes of English and Ukrainian pronouns?
- a) no, there is not;
  - b) yes, there is.
15. All the parts of the sentence in English and Ukrainian have some ... lexico-grammatical nature and functional meaning.

- a) isomorphism;
  - b) allomorphy.
16. Agreement is the main way of expressing syntactic relations in:
- a) English;
  - b) English and Ukrainian;
  - c) neither of the contrasted languages;
  - d) Ukrainian.
17. Adjoinment is the dominant way of expressing syntactic relations:
- a) both in English and Ukrainian;
  - b) in Ukrainian;
  - c) in English;
  - d) neither in English nor in Ukrainian.
18. The formal subject is:
- a) an isomorphic feature of English and Ukrainian;
  - b) an allomorphic feature of English;
  - c) an allomorphic feature of Ukrainian.
19. The main difference in the system of English and Ukrainian verbs exists in:
- a) finite forms of the verb;
  - b) non-finite forms of the verb;
  - c) both finite and non-finite forms of the verb;
  - d) neither finite forms nor verbals.
20. In Ukrainian the category of aspect is represented through the opposition of:
- a) доконаний :: недоконаний вид;
  - b) перфект :: неперфект;
  - c) тривалий :: нетривалий вид;
  - d) дійсний :: пасивний стан.

Питання до заліку з порівняльної граматики англійської та української мов

1. Contrastive grammar as a branch of typology.
2. Object, aims and notions of the contrastive grammar.
3. Methods of typological investigation at the morphological and syntactical levels.
4. Connection of the contrastive grammar with other linguistic sciences.
5. Contrastive grammar and translation.
6. Factors facilitating the typological study of grammar of English and Ukrainian.
7. Typological features of the morphological systems of the contrasted languages.
8. Isomorphism and allomorphy in the morphemic structure of English and Ukrainian words.
9. Criteria for part-of-speech comparison in English and Ukrainian.
10. The category of number in the system of English and Ukrainian nouns.
11. Contrastive analysis of the category of case in the languages under investigation.
12. The grammatical category of gender in English and Ukrainian.
13. Categories of definiteness / indefiniteness, animateness/ inanimateness in the contrasted languages.
14. The adjective via typological investigation.
15. The category of degree of quality.
16. Typological characteristics of English and Ukrainian pronouns.
17. Contrastive analysis of numerals in English and Ukrainian.
18. Typology of adverb in English and Ukrainian.
19. Contrastive analysis of stative verbs in the languages under investigation.

20. Typological characteristics of prepositions.
21. Typology of conjunctions.
22. Particles in English vs. Ukrainian.
23. Interjections in English vs. Ukrainian.
24. The category of modality in the contrasted languages.
25. Isomorphic and allomorphic classes of verbs in the languages under investigation.
26. The category of tense in English and Ukrainian.
27. The category of voice in the contrasted languages.
28. Contrastive analysis of the category of mood in the languages under investigation.
29. Allomorphic categories of verb in the contrasted languages.
30. The categories of person and number in the verb system in English and Ukrainian.
31. Syntactic level as a level of typological investigation.
32. Contrastive analysis of syntactic relations and connections in English and Ukrainian.
33. Typology of the word group in the languages under investigation.
34. The sentence as an object of typological analysis.
35. Typological characteristics of the simple sentence in English vs. Ukrainian.
36. Contrastive analysis of the main parts of the sentence.
37. Secondary parts of the sentence in the languages under investigation.
38. The detached secondary parts of the sentence in English vs. Ukrainian.
39. The composite sentence in the contrasted languages.
40. Typology of supersyntactic units in English and Ukrainian.

Тематика курсових робіт

1. Морфологічна класифікація мов: історія й місце в сучасній типології.
2. Типологія граматичних категорій в англійській та українській мовах.
3. Загальноісторичні та типологічні особливості креольських та піджин мов.
4. Морфологічна структура слів (іменника, прикметника, дієслова, прислівника, числівника) в англійській та українській мовах.
5. Аналітизм та синтетизм як дві основні тенденції в розвитку граматичної будови англійської (української) мови.
6. Типологія частин мови в англійській та українській мовах.
7. Порівняльна морфологія (синтаксис) англійської, української та німецької мов.
8. Типологічний аналіз засобів вираження кількості в англійській та українській мовах.
9. Кількісно-якісні відношення у мовних картинах світу (на матеріалі англійської та української мов).
10. Прагматичні аспекти висловлювання (на матеріалі англійської та української мов).
11. Теорія функціонально-семантичних полів у типологічному зіставленні мов.
12. Місце когнітивно-дискурсивної парадигми в типологічному зіставленні мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева І.О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови / І. О. Алексеева. –Вінниця:Нова Книга, 2007. – 328с.
2. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков: учеб. пособие / В. Д. Аракин. – М.: Просвещение, 1989. – 254 с.
3. Аракин В.Д. Типология языков и проблема методического прогнозирования / В. Д. Аракин. - М.: Высшая школа, 1989. – 201 с.
4. Бархударов Л. С. Очерки по морфологии современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М.: Высшая школа, 1975. – 156с.
5. Безпояско О.К.Грамматика української мови. Морфологія / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
6. Бурлакова В.В. Синтаксические структуры современного английского языка / В. В. Бурлакова. – М.: Просвещение, 1984. – 112 с.
7. Вакалюк Я. Ю. Українська мова: збірник диктантів і вправ / Я. Ю. Вакалюк, М. П. Лесюк. – К. : Вища школа, 1993. – 269 с.
8. Вихованець І.Р. Грамматика української мови. Синтаксис / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. –368 с.
9. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков / К. К. Швачко, П. В. Терентьев, Т. Г. Янукян,С. А. Швачко. – К.: Вища школа, 1977. – 147 с.
10. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике: учеб. пособие / Г. А. Вейхман. – М.: Высшая школа, 1990. – 128с.
11. Воронцова Г.Н. Очерки по грамматике английского языка / Г. Н. Воронцова. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1960. – 400 с.
12. Грамматика английского языка: морфология / Н.А. Кобриница и др. –М.: Просвещение, 1985. – 288с.
13. Гуревич В. В.Теоретическая грамматика английского языка. Сравнительная типология английского и русского языков / В. В. Гуревич. – М.: Флинта, 2005. – 168 с.
14. Жлуктенко Ю.О. Порівняльна грамматика української та англійської мов / Ю. О. Жлуктенко. - К.: Радянська школа, 1960. – 160 с.
15. Засоби квантифікації: лінгвокогнітивні аспекти: монографія / С. О. Швачко, С. В. Баранова, І. К. Кобякова ;за ред. проф. С.О.Швачко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – 204 с.
16. Зеленецкий А. Л. Сравнительная типология основных европейских языков: учеб. пособие / А.Л. Зеленецкий. – М. : Академия, 2004. – 252 с.
17. Кононенко П.П. Українська мова / П. П. Кононенко та ін. – К.: Либідь, 1992. – 224 с.
18. Копров В.Ю. Сопоставительная типология предложения / В. Ю. Копров. – Воронеж: Воронежский гос. ун-т, 2002. – 192 с.
19. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. посібник / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 464 с.

20. Кошева И.Г. Сравнительная типология английского и русского языков / И. Г. Кошева, Ю. А. Дубовский. – Минск: Вышэйшая школа, 1980. – 270 с.
21. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е. С. Кубрякова. – М.: Институт языкознания РАН, 1997. – 331 с.
22. Левицький А. Е. Порівняльна граматики англійської та української мов: навч. посібник / А. Е. Левицький. – К.: Освіта України, 2007. – 154 с.
23. Милославский И.Г. Морфологические категории современного русского языка / И. Г. Милославский. – М.: Просвещение, 1981. – 254 с.
24. Мирончук Т. А. Збірник вправ з порівняльної граматики англійської та української мов: навч. посібник / Т. А. Мирончук. – К.: МАУП, 2005. – 128 с.
25. Павлов В.В. Основы синтаксису англійської мови / В. В. Павлов. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. – 92с.
26. Плоткин В.Я. Строй английского языка / В. Я. Плоткин. – М.: Высшая школа, 1989. – 289 с.
27. Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: збірник вправ / М. Я. Плющ, О. І. Леута, Н. П. Гальона. – К.: Вища школа, 1995. – 284 с.
28. Почепцов Г.Г. Конструктивный анализ структуры предложения / Г. Г. Почепцов. – К.: Вища школа, 1971. – 191с.
29. Резвецова М.Д. Практикум по сравнительной типологии английского и русского языков / М. Д Резвецова, О. В. Афанасьева, Т. С. Самохина. – М.: Просвещение, 1989. – 158 с.
30. Сборник упражнений по грамматике английского языка / В. Л. Каушанская, Р. Л. Ковнер, О. Н. Кожевникова и др. – Винница: Нова книга, 2001. – 214 с.
31. Селиванова Е.Л. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. Л. Селиванова. – К.: Фитосоциоцентр, 2002. – 336с.
32. Сравнительная типология английского, немецкого, русского и украинского языков / А. Э. Левицкий, Н. Д. Борисенко, А. А. Борисов и др. – К.: Освіта України, 2009. – 360 с.
33. Українська мова: підручник/ Т.К.Бурлака, В.О.Горпинич, П.С. Дудик та ін.; за ред. П.С. Дудика. – К.: Вища школа, 1993. – Ч.1. – 415 с.
34. Харитонов І.К. Теоретична граматики сучасної англійської мови / І. К. Харитонов. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 352 с.
35. Худяков А.А. Теоретическая грамматика английского языка / А. А. Худяков. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 256 с.
36. Швачко С.О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти / С. О. Швачко. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 128 с.
37. Щерба Л.В. О второстепенных членах предложения / Л. В. Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Т.1.– Л.: Изд-во ЛГУ, 1958. – С.92–103.
38. Ярцева В.Н. Контрастивная грамматика / В. Н Ярцева. – М.: Наука, 1981. – 111 с.
39. Blokh M. Y. A Course in Theoretical English Grammar / M. Y. Blokh.–М.: Высшаяшкола, 1983.–383р.
40. Plyish V. A. The Structure of Modern English/ V. A. Plyish.–Л.: Просвещение, 1971. –366 р.
41. Khlebnikova I.V. Essentials of English Morphology / I. V. Khlebnikova. – Moscow: Vysšaya škola, 1994. –126 p.
42. Morokhovska E. J. Fundamentals of English Grammar Theory and Practice / E. J. Morokhovska. –Kyiv: Vyšča Škola, 1993. –472 p.
43. Ozar B.S. Understanding and Using English Grammar / B. S. Ozar. –N.Y.: Reason Education, 1999. –476p.
44. Stanforth A.W. European Languages in Contact: Divergence, Convergence and Conciliation / A. W. Stanforth // The Linguist. – 1994. – Vol. 33. – №3. – P.74–82.
45. Susan K.B. Intermediate Grammar. From Form to Meaning and Use / K. B. Susan. –N.Y.: OxfordUniversity Press, 1996. –531p.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамов Б.А. Теоретическая грамматика немецкого языка. Сопоставительная типология немецкого и русского языков / Б. А. Абрамов ; под. ред. Н.Н. Семенюк, О.А. Радченко, Л.И. Гришаевой. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 285 с.
2. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков / В. Г. Гак. – М.: Просвещение, 1989. – 288 с.
3. Гринберг Дж. Квантитативный подход к морфологической типологии языков / Дж. Гринберг // Новое в лингвистике. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1963. – Вып. III. – С.60–94.
4. Денисов О.И. Особенности препозитивных многокомпонентных именных фраз в текстах различных функциональных стилей (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / О. И. Денисов. – Харьков, 1997. – 176 с.
5. Долгов Ю.С. Предложение и словосочетание на конструктивно-синтаксическом и коммуникативно-синтаксическом уровнях / Ю. С. Долгов // Простое предложение: научный анализ и преподавание в школе и вузе. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1990. – С. 110–117.
6. Жаботинская С.А. Когнитивные и номинативные аспекты класса числительных(на материале современного английского языка) / С. А. Жаботинская..–М.: ИЯ РАН, 1992. – 216 с.
7. Зеленецкий А.Л.Сравнительная типология немецкого и русского языков / А. Л. Зеленецкий, П. Ф. Монахов. – М.: Просвещение, 1983. – 240 с.
8. Кабанова С. В. Вираження кількісно-якісних відношень синтаксичними структурами англійської мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / С. В. Кабанова. – Харків, 1997. – 170 с.
9. Комарова Е. А. Типология прилагательного как речемыслительной категории / Е. А. Комарова. – Харьков: Основа, 1992. – 79 с.
10. Майданник З.М. Засоби вираження кількісної характеристики ознаки, названої прикметником, в українській та англійській мовах / З. М. Майданник //Мовознавство. –1994. – №1. – С. 58–64.
11. Постникова С.В. Прилагательные как семантико-функциональная категория (на материале немецкого и русского языков) / С. В. Постникова. – Нижний Новгород: ННГУ, 1991. – 78 с.
12. Сердюк В. М. Еволюція, сучасний статус, функції тривалих та перфектних форм в англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / В. М. Сердюк. – Харків, 1997. – 18 с.
13. Стернин И.А. Контрастивная лингвистика: учебное пособие / И. А. Стернин. – Воронеж: Истоки, 2004. – 189 с.
14. Туранский И.И. Семантическая категория интенсивности в английском языке / И. И. Туранский. – М.: Высшая школа, 1990.–173 с.
15. Харитончик З.А. Имена прилагательные в лексико-грамматической системе современного английского языка / З. А. Харитончик. – Минск: Вышэйшая школа, 1986. – 94 с.
16. Худяков А.А. Отношение категории числа существительного к понятийной категории количественности и к количеству / А. А. Худяков //Коммуникативный аспект языка: процессы и единицы. – Л.: РГПУ, 1991. –С. 156–162.
17. Чеснокова Л.Д. Категория количества и способы ее выражения в современном русском языке / Л. Д. Чеснокова. – Таганрог: Изд-во Таганрогского гос. пед. ин-та, 1992. – 177 с.
18. Широкова Л.В. Сопоставительная типология разноструктурных языков (фонетика, морфология): учеб. / Л. В. Широкова. – М.: Добросвет, 2000. – 196 с.

19. Bierwisch J. M. Some semantic universals of German adjectives / J. M. Bierwisch. – *Foundat. lang.*, 1967. – №3. – P. 1–36.
20. Coulthard M. *An Introduction to Discourse Analysis* / M. Coulthard. – L., N.Y.: Longman, 1992. – 212p.
21. LaPalombara L.E. *An Introduction to Grammar: Traditional, Structural, Transformational* / L. E. La Palombara. – Cambridge, Massachusetts: Winthrop publishers, 1976. – 450 p.
22. Link G. *Quantity and Number* / G. Link // *Semantic Universals and Universal Semantics*. – Berlin, New York: Foris publications. – 1991. – P. 133–149.
23. Mey J. L. *Pragmatics* / J. L. Mey. – Oxford: Basil Blackwell, 1993. – 357p.
24. Rastal P. *Definite Article or no Definite Article?* / P. Rastal // *English Today*. – 1995. – Vol.11. – №2. – P. 37–39.
25. Wierzbicka A. *The Deep or Semantic Structure of the Comparative* / A. Wierzbicka // *Linguistische Berichte*. – 1971. – B.16. – S. 39–45.